

Ortaokul Öğrencilerinin, Öğretmenlerin ve Velilerin Sanal Zorbalık Farkındalık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

Ebru BULUT

ABC Okulları Bilişim Teknolojileri Öğretmeni, Etimesgut-, Ankara
Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü
YL Öğrencisi, Beytepe/Ankara

Süleyman Sadi SEFEROĞLU

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü,
Beytepe/Ankara

Özet

Son yıllarda İnternet kullanımının giderek yaygınlaşması, sınırsız, denetimsiz bir şekilde her türlü bilgiye erişimin kolaylaşması sonucunu doğurmuştur. Bu süreçte bilgiye erişimin kolaylaşmasının olumlu sonuçları olmuştur. Özellikle öğrenme-öğretme süreçlerinde bunun olumlu yansımaları gözlenmiştir. Ancak bu gelişmelerin bazı olumsuz sonuçları da olmuştur. Örneğin okullarımızda yıllardır gözlenen geleneksel zorbalık e-ortamda farklı bir formda bireyleri rahatsız etmeye başlamıştır. Çevrim-içi ortamları kullanan bireyleri rahatsız eden bu olumsuz durumlara isimsiz çağrılar, göndericisi belirsiz ya da zararlı e-postalar, hakaret ve tehdit içeren mesajlar ile gönderilen ses, görüntü ve metinler örnek olarak verilebilir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) çocuklar ve gençler tarafından yaygın olarak kullanılmasıyla birlikte çevrim-içi ortamları kullanan öğrenciler arasında, farkında olunarak veya olunmayarak gerçekleştirilen birtakım zorbalık davranışları gözlenmeye başlanmıştır. Alanyazın incelendiğinde bilgi ve iletişim teknolojileri araçlarının kötü amaçlar için kullanılması sonucu ortaya çıkan bu durumun siber zorbalık, sanal zorbalık, çevrim içi zorbalık, internet zorbalığı, dijital zorbalık gibi farklı şekillerde isimlendirildiği görülmektedir. Siber zorbalık davranışları, internet, cep telefonu, kamera, sosyal ağlar, vb. gibi bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak, başkalarına zarar vermek amacıyla yapılan ve sürekli olarak tekrarlanan davranışlardır. Bu zarar verme, BİT araçlarını kullanarak hakaret etmek, kişi hakkında doğru olmayan ve istenmedik bilgiler yaymak, biriyle ilgili utandırıcı web sayfaları hazırlamak, birine ait kişisel bilgi veya görüntüleri izinsiz olarak yayınlamak, sanal ortamlarda dışlamak gibi biçimlerde ortaya çıkabilmektedir.

Siber zorbalıkla ilgili araştırmalara göre, genel olarak bu konudaki duyarlılığın ülkemizde düşük olduğu görülmektedir. Örneğin ebeveynler BİT kullanımı konusundaki yetersizlikleri nedeniyle konuya ilgisiz kalabilmektedirler. Okullarımızın da bu tür tehdit ve tehlikelere karşı çocuklarımızı ve gençlerimizi korumak için yeteri kadar önlem alamadıkları anlaşılmaktadır. Okulların bu konuyla ilgili alabilecekleri önlemlerin yanında anne babalara da önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, ortaokul

International Child and Information Safety Congress
“Digital Games”
April 11–13, 2018 – Ankara, TURKEY

öğrencilerinin sanal zorbalık farkındalık düzeylerini incelemektir. Çalışmada ayrıca öğretmen ve velilerin ortaokul öğrencilerinin sanal zorbalık farkındalık düzeyleri hakkındaki görüşleri incelenmiştir.

Araştırmanın çalışma grubunu ortaokul öğrencileri, öğretmenler ve veliler oluşturmaktadır. Çalışma grubu 10 ilden toplam 512 ortaokul öğrencisi, 45 ilde görev yapan toplam 350 öğretmen ve 27 farklı ilde yaşayan 216 veliden oluşmaktadır. Veriler, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve “Sanal Zorbalık Davranışları Farkındalık Anketi” başlıklı veri toplama araçlarıyla çevrim-içi ortamda toplanmıştır. Verilerin analizi için frekans ve yüzdeler, hesaplanmış, T-Testi ve Anova Testi uygulanmıştır.

Araştırma bulguları ortaokul öğrencilerinin sanal zorbalık farkındalık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Araştırmanın diğer bulguları, öğretmenlerin ve velilerin algılarına göre ortaokul öğrencilerinin sanal zorbalık farkındalıklarının da yüksek olduğu şeklindedir. Bulgulara göre ortaokul öğrencilerinin cinsiyeti, bilgisayar/internet kullanım süreleri ve ailelerinin gelir düzeyleri sanal zorbalık farkındalıklarını etkilemektedir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğrencilerin en fazla zaman geçirdikleri ortamlar aynı zamanda en fazla sanal zorbalık davranışlarıyla karşılaştıkları ortamlardır.

Bu çalışmada verilerin toplandığı grup sosyal ve ekonomik açıdan benzer ilçelerde ve okullarda bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre sosyal ve ekonomik değişkenlerin, internet erişim yerleri farklılığının, sanal zorbalık farkındalık düzeylerinde etkisinin olmadığı görülmüştür. Bu nedenle daha geniş bir örnekleme ve farklı sosyoekonomik düzeye sahip öğrenci, öğretmen ve velilerle farklı sonuçlara ulaşılabilir.

Anahtar Sözcükler: Sanal zorbalık, sanal zorbalık farkındalığı, okul yönetimi, öğretmenler, veliler